

כרם התורה

לַקֵּט מַדְבְּרֵי רַבּוּהָ"ק
הִרְהָ"ק הָרַבִּי רַבִּי בּוֹנָם
מִפְרֵשֵׁי סֵפֶה זְצוּקֵלֶלֶה"ה וְתַלְמִידֵי
בַעֲנִין לַיְמוּד הַתּוֹרָה

תוכן הענינים

מדור כרם התורה

מפרי הכרם

ילקוט אמרות טהורות, עובדות והנחגות בעניני לימוד התורה

הכנה לתורה כז

תשובה • תשובה • לשם יחוד • סמך להכנה • אלמלא הקב"ה עוזרו • מדות
תורניות • להרגיש המתיקות • מסירת נפש • כפי הזדככות הגוף • נבלעת
באיבריו • כאז כן עתה • מתנת חנם • גודל ההשתוקקות • אחדות

המאור שבה מז

לברוח אל התורה • מטהר את האדם • אל יתייאש • הוי שקוד ללמוד תורה •
אכילהו לחם

כי הם חיינו מה

חיות מהתורה • בעל בשר מהתורה"ק • חיות כמו אכילה • כל עצמותי תאמרנה
• נותנת חיים • כי הם חיינו • מקור חיותו של האדם • התורה תהי' 'לפניהם'
• כי היא חיך • כחומה בצורה לפניכם • בטוחים שכולם רוצים לקבל התורה •
דרכה של תורה • נמשך ברכה • להחיות בהם • משלימה בריאת האדם • חיך
ואורך ימך • נותנת חיים לעושי

לשמה סז

התנאי ללימוד התורה לשמה • לחם עצלות • פעולת לימוד תורה לשמה •
מכשרנו להיות צדיק • לא אותי קראת • בחינת ארץ ישראל • שער השמים •

א גלייכער חסיד • לא הצליח בשני דברים • לתועלת התורה • מיחד יחודים •
אנחה לשמה • כשמה כן הוא • כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה -
מלבשתו עונה • נהנין ממנו עצה ותושיה • מוחל על עלבון

בקדושה וטהרה עה
להתקדש גם בעניני גשמייות • קדש עצמך במותר לך • לא להכעיס הבורא ע"י
הלימוד • טבילה במקוה • לימוד קדשים • לערנען הימל'דיג • היכן הראש והלב
• כתבם על לוח לבך • לימוד בלי אלוקות • סגולה לזכרון - ולא תתורו • ע"י
קדושה • ע"י תשובה

שתהיו עמלים בתורה פז
מה נקרא עמל • אל תאמין שיגעת • כל הרוצה יבא ויטול • כל עמל שיהי עפ"י
התורה • התגלות האלקות • מציל מיסורים • כבוד התורה • ע"י יגיעה ולא
ע"י תפילה • כשור לעול וכחמור למשא • מזכך הגוף • יתפלל על ביטול תורה
• יפשפש במעשיו • אין להחיצונים אחיזה בתורה • לא רוצים להתייגע • יגעת
ומצאת • רק ע"י יגיעה • תורה שלמדתי באף • לימוד מתוך מניעות • חשיבות
תורה מתוך הדחק • עיקר העמל כשאנו מבין • מעבירין ממנו עול מלכות •
דביקות התורה • מתאחד עם התורה • שש ושמה בלימודו • כפי יגיעתו כן
נפתח לבו

חשקת התורה קח
ניצול מגיהנם • משפיעה בשתי ידים • חוסר חשק מורה על גשמייות האדם •
לימוד בחשק סגולה לפרנסה • רצון ללמוד • אגרת מאביו • לפי רוב הלימוד
מתרבה החשק • סגולה לזכרון • הלא כה דברי כאש • חשק סגולה לזכרון •
ברכת התורה

ומלבשתו עונה קטו
לא - מידי היא • מלאך מפתה ליכנס • ד' עמו • קליפת התורה • לימוד עם
'קרנים' • פלפול בפטפוטי טבין • שבירת הלב • לסלק הרשות • ביטול הכנתם
• שברון הלב - בחינת תורה • סימן לתלמידים • שאפ"י שרפים ואופנים לא
ידעו • כח המעצור

הפך בה והפך בה קכד
שתרגילנו בתורתך • הויות דאב"י ורבא • די בעסטע חסידיש ספר • מקבל
שכר על ההשתדלות • לכל ניתנה • ארוכה מארץ מדה • לומד וגם אינו בטלן
• קביעת עתים • מתפתה לדעת התורה • ללמוד הרבה • שביעה מהתורה •
ניצול הזמן • בין לימוד התורה לידיעת התורה • נגלות התורה • השגת התורה •
עבודת ה' רק ע"י תורה • השגת התורה בעת צרה • על הלב כדי שייגע לתוך הלב

• קבלת התורה בכל יום • יגיעה על ההוה אמינא • התורה לא נפגם • משיב נפש

תורת ה' תמימה **קמא**
התפשטות חידושי תורה • למה תמימה - בשביל שמשיבת נפש • מעלת לימוד
תורה בשלימות

כבוד התורה ולומדיה **קמד**
כבוד הספר • כבוד שמים • כבוד התורה צריך פרסום • לו יאתה הגדולה

מעלות וסגולות התורה **קמו**
מה לימד הש"ס אותך • גדול תלמוד שמביא לידי מעשה • נשמותינו מהתורה
עצמה • ע"י התורה יכיר אלקותו • ערבות של האבני נזר זי"ע • מגינא ומצלי
• די גרעסטע טהרה • התורה עולה על כל היחוסים • הדרך היחידה להתקרב
לבורא • מעלה למדרגות רמות • מאיר העינים • יפה שעה אחת

חידושי תורה **קנד**
כח החידוש ניתנה לישראל • לכל אחד כח לחדש • ממשיך השפעות • שעשוע
בשמים • לא כל הפלפולים חידושים המה • חידושים מעורבבים • הפלפול מיוסד
על אמת • פשטל אחד דוחה אלף פשטלעך של היצה"ר • בלי נגיעה • ליכא
מידי דלא רמזיא • בכל יום חידושים חדשים • כעבודתו כן חידושיו • בחידושיו
נמצא חלק נשמתו • אור וחושך

על פי התורה **קסד**
השיב ע"פ התורה • להתיר עגונה ע"י היכר הכתונת • רפואה עפ"י דין

שונות **קסט**
מען נעמט נישט אליין • הוי גולה למקום תורה • הסתכל באורייתא וברא עלמא
• קיום העולם • לימוד קודם התפלה • לשון התורה

קניני תורה **קעג**
פרה ורבה • מקצת קנינים • מ"ח קניני התורה

זמנים מסוגלים **קצה**
כל העתים • שבת קודש - קדושת שבת מסייע • יש חידושי תורה שנתגלים רק
בשבת • בשבת אין שכחה • לילות החורף - זיסע געסט • אין לדאוג על פרנסה
• גוטע נעכט • הלימוד בלילה - הכל נגרר אחר הלילה • מסוגל להרגיש טעם
התורה • הלימוד בחצות הלילה • באשמורת הבוקר - מקיים מצות ביכורים •
עשה תורתך קבע • אויר נקי • להתמיד תיכף בקומו • יום טוב - אורו של יו"ט

תשובה

מצאנו בספרי קודש וכן שמעתי **מרבתי הקדושים נשמתם עדן** שהעיקר מעיקרי העבודה הוא להרהר בתשובה קודם ישיבתו ללמוד תורה או קודם עשייתו מעשה המצוות, **ואדמו"ר הרב בוצינא קדישא רבן של כל בני הגולה מו"ה יעקב יצחק מק"ק לובלין** **זצוק"ל**² אמר שאם האדם אינו עושה תשובה קודם לימוד התורה עליו

בנקיון גדול ואז תשפיע הרפואה, ואם היו כותבים בלשון המדינה היה כל אחד עושה לעצמו את התרופה ולא היה נעשה בנקיון רב כמו שצריך להיות ולא היה משפיע כלל.

"כמו"כ כדי שהתורה תהיה בטהרה, ואז יהיה סמא דחיי ויפעל אצלו, צריך קודם שמתחיל ללמוד לעשות תשובה שלימה".

(2) בספר **אור שמחה** (אות נא) מסופר בשם הרה"ק **הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע** כי

פעם ישב **הרבי רבי בונים זי"ע** והתפלל מאד על המבואר בשו"ע (יו"ד סימן רמג ס"ב ברמ"א) שאין דין תלמיד חכם בזמן הזה, היתכן כזאת, ואמר כי רבותיו שהסתופף בצל קדשם דהיינו **הרבי מלובלין זי"ע**, והיהודי **הק' זי"ע**, וכדו' הרבה לפי אשר הכיר גודל אור תורתם וקדושתם, בלתי אפשר שלא יהיו בגדר ת"ח.

ובישבו כך משתומם ברעיונותיו הקדושים האלה, באה פתאום ילדה קטנה בת הרה"ק **רבי ירחמיאל זי"ע בן היהודי הק' זי"ע**, וספר שבט מוסר בידה, ומסרה הספר **להרבי רבי בונים זי"ע**, וראה שדף אחד הי' נכפל לסימן ועיין שם, ויהי כאשר פתח ועיין שם ראה שם שיש בזמן הזה ג"כ ת"ח, ושקטו רעיוניו הקדושים ושמח מאד, והי' הדבר לפלא בעיניו משהרגיש תיכף הקדוש רבי ר' ירחמיאל רעיונותיו.

ואחר עבור איזה ימים נודמן שראו את עצמם **הרבי רבי בונים זי"ע** עם הרה"ק **רבי ירחמיאל זי"ע**, ושאל **הרבי רבי בונים** להררי"ח על דבר הספר שבט מוסר ששלח לו, ומה ראה על ככה. והשיב לו **הרבי ר"י** כי לא שלח אליו כלל שום ספר, וקראו לבת הילדה ואמרה כי איש זקן אחד נתן לה הספר הנ"ל וצוה לה לילך להרבי רבי בונים ליתן לו ספר הזה.

ענה **הרבי רבי בונים**: "שמע מינה מזה שאליהו זל"ט נתנה לה, אולם מהיכן יש בנמצא לאליהו זל"ט ספר שבט מוסר, הלא בודאי לא לקח משל אחרים, ש"מ שהשבט מוסר הזה מן השמים הוא".

נראה שעסק כל כך בהכנה למצוה רבה וגדולה כזו של כיבוד אב ומורא רבו, ומכאן סמך גדול להחסידיים שעוסקים הרבה בהכנה להתפלל או ללמוד כראוי.

וכן שמעתי בשם אדמו"ר הק' ז"ל מקאצק על המדרש (תנחומא פרשת צו) מי בשחק יערוך הייתי אומר למיכאל שיקריב לפני וכו', אמר, מלאך הוא מלא קדושה ועל כן הי' פעולת עבודתו יותר בקדושה מעבודה שלנו, אכן הכנה אין שייך שמה, שהמה מוכנים תמיד, ולכן בחר בעבודתנו יותר, שיגיעת הכנה שלנו יקר בשמים, זהו מי בשחק יערוך וגו', שזהו שיכין עצמו זאת לא נמצא בשחק עכל"ק.
שפתי צדיק, וישלח אות ב'

אלמלא הקב"ה עוזרו

אם אמנם כי לימוד התורה צריך הכנה וקדושה וטהרה, וכד"א (ירמ' ד'), ג') 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', כמו הזורע שחורש מקודם ומסיר כל האבנים והקוצים והפסולת שלא יתערבו בהזריעה, וגם החרישה מרכז העפר, כן ההכנה לתורה ומצות צריך להיות מקודם שירכך את לבו לב האבן, כדמות חרישה שמרכך את הקרקע.

אבל ההכנה היא רק אם יודע היטב שהכל הוא בכח ד' ובעזרתו ית"ש, ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו (סוכה נב:), וממילא אף אם הכין את עצמו בעבודה ויגיעה רבה יודע הוא שגם זה הוא בכח הקב"ה, ממילא השגת התורה שלו חנם הוא, כי הוא לא עשה כלום.

זהו כוונת המדרש מה אלו חנם לכל באי העולם. וזה שאחז"ל (מגילה ו' ע"ב) 'יגעי ומצאתי תאמין, ר"ל אם לאחר יגיעה יודע שהכל הוא אצלו בבחינת מציאה בלי עבודתו אז תאמין לו שמצא⁵.
ישמח ישראל, במדבר אות ד'

5) רבינו הישמח ישראל מוסיף שם, דאל תקשה מדברי המדרש (במד"ר א, ו) מה אלו חנם כך ד"ת חנם, והרי אם צריך הכנה הרי אין זה נקרא חנם, ומתוך: "ענין חנם

(ביצה ב'), שעיקר הכנה הוא שידע שהוא עפר⁷.

ישמח ישראל, שבועות אות יז

גודל ההשתוקקות

הנה מקודם שקרבנו לפני הר סיני, דרכי עבודת הקודש הי', מה שצדיקי עולם השיגו דרכי עבודה. וממצרים נתבשרו ישראל שינתן להם אור חדש היא התוה"ק, ולכך הי' תשוקה וחשקות לישראל לשמוע מאמר קדוש משמים, ממש צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, והוטב השתוקקות זה בעיני הקב"ה מאד.

ובאמת רצה ליתן מאמר 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים' בחד בשבא, רק משום חולשא דאורחא אשר חלשו כמו חולת אהבה שהי' בוער בלבם שזה הי' טוב להם יותר מקבלת מאמר בפועל, לכן כביכול מנע ליתן המאמר ביום א' כדי שיתרבה אור התשוקה.

ולימוד גדול הוא לסייע לעבודת החסידים אשר ההכנה עסק גדול להם, יוכל להיות שיזדככו על ידי זה ומתקבל לרצון בשמים הכנה לשם שמים כמו גוף העבודה⁸.

שפתי צדיק, שבועות אות נט

(7) **הגה"ק מקוויגלוב זי"ע** (ארץ צבי, פר' אמור עמ' קנב) כותב: "תספרו חמישים יום. הקשו התוס' והרא"ש הא אין סופרין רק מ"ט יום.

"ונראה לפי מה ששמעתי בשם הרה"ק החי' הרי"ם זצ"ל מגור על מאמר הגמ' (ר"ה כא) 'חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם ניתנו למשה, חסר אחד'. והי' לו לומר מ"ט ניתנו למשה, ופירש שכולם ניתנו למשה, אפי' שער הני, אך דזה עצמו הוא שער הני, לידע שחסר אחד, שאפי' אחד אין לו, ועדיין עומד בחוץ לגמרי, עכדה"ק.

"וע"כ בכל יום מימי הספירה סופרים השער שנכנסין בו, ביום א' שער ראשון, וביום ב' שער השני וכו', עד מ"ט, אבל בהגיע יום החמישים שבו נכנסים לשער הני, אז יודעים שעדיין לא נכנסו כלל, ממילא אי אפשר לספור עוד.

"וזה עצמו מה שאין סופרים נחשב כספירה, ומראים בזה שמרגישים שעדיין לא נכנסו כלום, זה עצמו הוא שער הני'.

(8) יש להשוות דברי **הגה"ק מקוויגלוב זי"ע** (ארץ צבי פר' וירא) דגם במשנתו נתבאר

סעודה טובה עם משקה, רק על ידי שהוא יכול להכניס נעימות בכל תחמודי עוה"ז וזהו רצון שמים, לכך מטה שכמו לסבול עול דברי עוה"ז, ולולא זאת הי' פורש לגמרי והי' טל תורה מחייהו.

גם אדמו"ר מקאצק ז"ל¹³ אמר כן לאדמו"ר מאלכסנדר ז"ל לולא שיש

והרבי ר' בונים השיב. כך היה המנהג בכל שנה ושנה אחר בדיקת חמץ. "ובאותה שנה שאל הרבי מקאצק זי"ע על מזמור מסויים, ומי ינגן זאת, השיב הרבי רבי בונים, עס גייט צו אונץ א יונגערמאן פון לאמאז [הולך אלינו אברך אחד מלאמאז], ונכבד אותו עם זמר זה.

"והנה בערב פסח בבוקר בא האברך ר' חיים ליב הנ"ל לפרשיסחא. והרבי רבי בונים היה מנהגו ללמוד בכל יום שיעור גפ"ת עם תלמידיו המקורבים, ור' חיים לייב הצטרף לקבוצת הלומדים, והקשה קושיא חמורה שאף אחד מהתלמידים לא יכול היה לתרצה. ואז פתח הרבי רבי בונים ואמר, ארי עלה מבבל, ועם כל זה נראה לתרץ.. ויתרץ לו הרבי רבי בונים קושיותו בעומק ההגיון ובמתק דברים, ובזה המשיך על ר' חיים לייב חן ואהבה, עד שבכל ימי היותו בפרשיסחא לא היה יכול להתפלל קודם שראה את רבו הרבי רבי בונים".

עוד מסופר בספר אור שמחה (אות עג): "פעם אחת אמר הרבי רבי בונים זי"ע שבטוח הוא שלא יהיה בגיהנם. יען, שכל איש אשר היה לו הנהגה טובה בעוה"ז ולא יעבור אותו בשום פעם, אזי לא יניחו אותו לבוא לגיהנם. ואני, המשיך הרבי רבי בונים, היתה לי הנהגה שהייתי מוכרח ללמוד בכל יום גמרא, ובעולם העליון אבחר לי ללמוד בש"ס דפוס אמשטרדם עם גליונות גדולים".

(13) בספר אביר הרועים (אות מז) מסופר, כי פעם אחת נזדמן אחד מנכדי הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע לסאכטשוב אצל האבני נזר זי"ע, וכיבדו האבני נזר מאוד עבור זכות אבותיו, והזמין אותו לאכול עמו סעודת הערב, ובשעת סעודתו הפליג מאוד בשבח חמיו הרה"ק מקאצק זי"ע, ושאלו החסיד הנ"ל לפי תומו האם הרה"ק מקאצק הי' ג"כ גדול בתורה הנגלית כמו שהי' בחלק הנסתר.

וענה האבני נזר ברגש קודש רב ועצום, ואמר לו, אם תרצה לדעת כמה הי' גדול כחו בנגלה, אספר לך מה שקרה לי בהיותי יושב על שלחנו בקאצק. ואמר שפ"א הי' תמו' אצלו למאד באיזה ענין פסק הרמב"ם מהגמ' במקומה והי' מייגע עצמו כמה שבועות לעמוד על דעת הרמב"ם שלא יהיו דבריו תמוהים

כי בם חייתיני

אדמו"ר (החידושי הרי"ם) מגור זצ"ל¹⁵ השיב לשואלו דבר מנידון

מחמת שהוא ג"כ הכרחי כנאמר אם לא בריתי יום ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, והוא עמוק".

(15) בספר **המאור הגדול** (תולדות החידושי הרי"ם זי"ע, פרק כא) כותב: "לומדי וורשה המתנגדים עקבו בשבע עינים אחרי השיטה החסידית החדשה, אשר הנהיג רבי יצחק מאיר בין האברכים הצעירים הנוהים אחריו, שהצטיינו בחריפותם ובבקיאותם בתורה, ואשר ברובם עדיין היו סמוכים על שולחן חותניהם. "הבנין החסידי המוצק והאיתן שהקים רבי יצחק מאיר בוורשה שם קץ לכל הדעות הקדומות וסיפורי ההבלים שרווחו עד אז בין המתנגדים, שכאילו החסידים מזלזלים בלימוד התורה, אינם יודעים ללמוד דף גמרא, וכל עניינם הוא רק בסעודת מרעים, בחטיפת שיריים, באיחור זמן התפילה ובטבילה במקוה כל היום. רבי יצחק מאיר הוכיח לעיני כל, כי החסידות והלמדנות הולכת בד בבד ומשתלבות יפה זו בזו. בניגוד לקוצק, אשר בה היו הלמדנות והגאוניות גנוזות בתוך ארבע אמותיה, הרי מעיינותיו של רבי יצחק מאיר נפוצו חוצה וזיו אורו קרן למרחוק. "המתנגדים כמעט לא האמינו למראה עיניהם, בפעם הראשונה ראו רבי של חסידים, שהוא משכמו ומעלה גבוה בתורה, אשר כל חושיו וכוחותיו, רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, מוחו ולבו, רוחו ונשמתו, משועבדים לתורה הקדושה, ואשר אין שיעור לחריפותו ובקיאותו בכל חדרי התורה, בש"ס ופוסקים, בראשונים ואחרונים, וכל זה בקדושה וטהרה, בצדקות ובענוה, במידות תרומיות ונעלות, אשר היוו את אבני היסוד לאישיותו הגדולה, שכל כולה היתה מקשה אחת זהב טהור".

סיפר נכד **החידושי הרי"ם זי"ע** (מאיר עיני הגולה אות רנח) שפעם ראה כי החידושי הרי"ם עשה בעצמו מדורה של אש ולקח איזה פנקסים עבים מתוך התיבה הסגורה שלו והניחם על האש ונשרפו, וכאשר נבהל מאוד מזה שאל את רבינו על זה מדוע יאבד בעצמו את הדברים אשר עמל ויגע כ"כ.

ואמר לו החידושי הרי"ם: "תדע כי עיקר הלימוד שיהיה לנחת רוח לפני השי"ת, ולכן צריך האדם להזהר בחידושי שהנהו מחדש בתורה, כי כמה פעמים יכול להיות שיש לאדם הנאה מן חידושי בתורה וזהו אינו טוב, וגם כי הלא ידוע כי עביד אינש לאחזוקי דיבוריה (גיטין כח:), ויש לפעמים שבאם יעמיק האדם היטב

גם הקשה, מהו לשון וחיי צער 'תחיה', ואמר, אף שחייך הם ל"ע חיי צער, אעפ"כ 'תחיה', ולא יהא לך שום עצבות, רק תהיה בשמחה ובחיות²⁰.

נפלאות חדשות

(20) **הבית ישראל מגור זי"ע** הגיד בזה (קול מבשר ח"ב, אבות): "שמעתי לפני ששים שנה מחסיד זקן בן מאה שנה, ששמע מהרבי ר' בונים זי"ע, שאמר 'פת במלח תאכל', אפילו שאין לך יותר לאכול מאשר 'פת במלח' בכל זאת 'תאכל' גיגעסען זאל ווערען. 'ומים במשורה תשתה', אפילו שאין לך יותר מאשר 'מים במשורה' בכל זאת 'תשתה' געטרינקען זאל ווערען, 'וחיי צער תחיה', אפילו אתה חי את כל ימייך 'בחיי צער' בכל זאת 'תחיה' גילעבט זאל ווערען. שבמה שיש לאדם, צריך לחיות כראוי".

הגה"ח רבי גד'ל אייזנר זצ"ל משגיח ישיבת חידושי הרי"ם (במחיצת רבי גד'ל עמ' קלה) חזר על המאמר זה בפני הפליטים לאחר המלחמה כשהוא ממתיקו בדרך משל ומליצה, על שדכן שבא לאחד בהצעת שידוך עבור בנו, הלה החל מברר מי האב ומי הסבא אך השדכן לא אבה לספר לו על הסבא, שהיה איש פשוט מאד ומגושם, קצב במקצועו, על כן אמר שהסבא איננו חי. הלה לא חקר עוד על הסבא, אם נפטר, אז כבר אין נפק"מ...

המחותן, חתן הסבא, ידע שאמרו למחותנו שהסבא איננו ולכן בשעת השמחה הושיב את הסבא בפינה נידחת בקצה האולם. במהלך החתונה התהלך המחותן בין המסובים לברך בלחיים, ובהגיעו אל אחד השולחנות, ניגש לעבר הסבא דנו, שישב בצד לבוש בגדים פשוטים של עור ובירכו בלחיים. כיון שכבר ניגש אליו, לא יכול היה הסבא להתאפק ולחש לו "אני כאן הסבא". בראות המחותן את מראהו הדוחה של הסבא, נמצא מבוכה רבה, סבא שכזה... התרעם ובא לעבר השדכן, "מה עשית לי, למה רמיתני, הרי אמרת כי הסבא אינו חי". לשמע המהומה נתאספו המסובים סחור סחור והמחותן ניצב וגער בשדכן "רע מעללים שכמותך, הרי אימללתני, איככה יכול היית לומר לי שאינו חי".

נענה לו השדכן ואמר "הבה נשאל את כל הניצבים פה, הביטו נא על הסבא וענו: הלזאת יקרא חי?"

הרה"ק רבי יצחק מאמשינאווי זי"ע כשסיפר סיפור זו סיים: "ווי נעמט מען די אמאליגע מתנגדים..."
ימות עולם, עמ' לט אות ה'

מכשרתו להיות צדיק

כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה וכו' ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן. (אבות פ"ו מ"א). אמר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע: "משמע שאפילו אחד שאינו לא צדיק, לא חסיד, לא ישר, ולא נאמן, א פראסטער יוד, גם כן יכול ללמוד תורה לשמה".
מאיר עיני הגולה, מלואים והוספות אות סב

לא אותי קראת

שמעתי בשם הרב הקדוש מפרשיסחא זצלה"ה על פסוק 'ולא אותי קראת יעקב, כי יגעת בי ישראל', דמי שאומר שמתייגע מדברי תורה אין עבודתו באמת דכתיב 'כי קרוב אליך הדבר מאד וגו'²⁵.

פרי צדיק, בשלח אות יג

(25) מאמר הנ"ל ידוע בשם המגיד מדובנא זצ"ל אשר הרה"ק מקאצק זי"ע אמר שבמשל הזה התכוון המגיד מדובנא אל האמת, והמשילו על פי משל לסוחר שבא מן הדרך וחבילתו אתו ואמר לסבל להוליך לו חבילתו לביתו, וכשבא לביתו תבע ממנו הסבל שכר גדול ואמר שמגיע לו שכר גדול באשר המשא הי' גדול וכבד, וענה לו הסוחר א"כ נראה שנתחלפה לך חבילתי במשא אחר שהרי חבילתי היתה נקי' וקלה א"כ לא את חבילתי נשאת כלל, כך אמר הש"י לישראל אם יגעת בי הרי נראה שלא אותי קראת כלל,

השם משמואל (ויקרא תרעו) מביא דברי המגיד מדובנא הנ"ל ומוסיף ע"ז: "ויש לי להוסיף בזה דברים, כי בודאי אין להכחיש שקשה להיות עובד השי"ת בכל לבו ונפשו ומאודו, במחשבה דיבור ומעשה, ולא עוד אלא שיש לעומת כל אדם ואדם מניעות גדולות וכבדות מבית ומחוץ, וכחות חיצוניים רודפים אחר האדם להממו ולאבדו, ואמרו ז"ל (אבות פ"ד) איזהו גבור הכובש את יצרו, הרי שצריכין ללב אמיץ בגבורים.

צריכין לעבודה יתירה להרחיק מעליו בכח כל מחשבת חוץ ע"י צמצום כל חושיו בעיון ההלכה. וממילא מובן שהתינוקות שלא ידעו ממחשבות לא טהורות הלימוד בת"כ יאות לפניהם ביותר ומשמר אותם שלא תתפגם מחשבתם.

ונהירנא כד הוינא טליא כ"ק אבי זצללה"ה ספי לי כי תורא דינים והלכות פסוקות בת"כ יותר מבשאר חלקי הש"ס אף בעודני רך שלא יכולתי להבין יותר מהלכות פסוקות, אולי הי' זה מטעם הנ"ל.
שם משמואל, מקץ

לערנען הימל'דיג

סיפר לי חסיד אחד שבהיותו נער לימים והסתופף בצל קדשו (של הרבי רבי הענין מאלכסנדר זי"ע) נכנס פעם אחת לקודש פנימה לשמוע שיחותיו הק' בדרכי החסידות כנהוג, ובתוך השיחה אמר לו בזה"ל: "גמרא דארף מען לערנען הימל'דיג, עס מאכט דאך אזוי גמרא ג'בריאל ר'פאל א'וריאל, עס איז דאך מעשה מרכבה".
חשבה לטובה, עמ' קסו

היכן הראש והלב

פעם אחת שאל רבינו הישמח ישראל זי"ע לאברך אחד היכן אתה כל היום וכל הלילה, א"ל שהוא בביהח"ס ולומד שם, ואמר לו רבינו "אני שואלך על ראשך ולבך היכן הם כל היום וכל הלילה"³¹.
תפארת ישראל, אות רצב

31) הרה"ג רבי אליעזר דוד פרידמאן שליט"א (מפי ספרים וסופרים, אבות ח"א עמ' צו בהגה) סיפר: "שמעתי מהרה"ח רבי הירש מנדל קריבוס ז"ל על אחד מחשובי חסידי אלכסנדר הגה"ח רבי אליהו הערץ ז"ל מלודז (חמיו של הרה"ק רבי שמחה בונם מאוטוואצק זי"ע), שפעם עמד לידו באלכסנדר בהיותם אצל הרה"ק בעל הישמח ישראל זי"ע בעת אמירת מלכיות זכרונות שופרות, וזלגו עיניו דמעות מאין הפוגות.

שאינו יכול. ואמר לו זקיננו שילמוד ומה שאינו מבין ישאלו.

ופעם אחת למד קבלה ולא ה' מבין דבר אחד ושאל לזקיננו החי' הרי"ם והשיבו באם שיגע בלימוד ידע, ויגע ונתודע לו הענין. ואחר כך למד במקום אחר ויגע ועמל, ועוד לא נתודע לו, ושאל לזקיננו, ואמר שיגע ועוד לא ידע, והשיבו וכי כזה נקרא יגיעה באם שיגע באמת ה' יודע, ומאז והלאה לא שאלו יותר, כי נתוודע לו הכל אחר יגיעה אמתית³⁷.

שיח שרפי קודש, ערך תורה אות ט'

תורה שלמדתי באף

דוגמא זו היא באדם שטרוד בפרנסתו ויתר הדברים המטרידין ומבהילין ומפריעין אותו מקנית השלימות, שרבים מתאוננים ותוהין ומשתוממים למה תהי' כזאת. אך באמת זה דומה לכלל הבריאה בהתגשמות הרוחניות שכל אלה היו לתכלית נכבדה, ומי יתן טהור מטמא לא אחד, ותורת שלמדתי באף היא שעמדה לי³⁸.
שם משמואל, בראשית תרע"ח

(37) הגאון החסיד רבי נתן לוברט זצ"ל מחשובי חסידי גור (שארית נתן עמ' שצ) היה רגיל לומר, אף אחד לא יכול לשבוע בלי לאכול, וכולם רוצים לדעת ללמוד בלי ללמוד, אבל כמו שאי אפשר לשבוע בלי לאכול, כך אי אפשר לדעת תורה בלי ללמוד. על כך היה רבי נתן מספר מעשה ששמע מפי החסיד המופלג ר' יואל אשכנזי זצ"ל, אלמנה אחת באה אצל הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטינין זי"ע המכונה 'דער תהילים יוד', ונפשה בשאלתה, מבקשת היא שהרבי יתפלל על בנה שלא יגויס לצבא הפולני, הורה הרבי לה ולבנה לומר בלילה פעמיים את ספר תהילים. עם רדת הלילה החלו לומר תהילים, באמצע הלילה התייעף הבן וביקש להפסיק, שאלה אותו האם בדאגה, ומה יהיה, וכיצד תינצל, ענה הבן, נסמוך על הקב"ה שיעזורנו גם בלי התהילים. נענתה האם, אז די וועסט זיך פארלאזן אויפן אייבערשטן וועסטו זיין א זעלנער ... (אם תסמוך על הקב"ה, סופך שתהיה חייל).
סיים רבי נתן באמרו לבחורים בהתלהבות ובריתחא דאורייתא, "אם תסמכו על הקב"ה ולא תלמדו, סופכם שתהיו עמי הארץ".

(38) עוד מזה איתא בשם משמואל (יתרו תרע"ב): "וידבר אלקים את כל הדברים האלה.

לימוד מתוך מניעות

הרה"ק אדמוה"ז מווארקא זי"ע³⁹ אמר על המשנה (אבות פ"ב משנה יד)

פירש"י מלמד שאמר הקב"ה עשרת הדברות בדבור אחד וכו', מה ת"ל עוד אנכי ולא יהי' לך שחזר ופירש על כל דיבור ודיבור בפני עצמו.

"ונראה דמה שאמר תחילה כל הדברות בדבור אחד לא הבינו ישראל כלל מדהצריך לחזור ולומר כל דבור ודבור בפני עצמו. ועוד הרי אמרו בש"ס ר"ה (כ"ז). זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע, ומכ"ש כל עשרת הדברות ביחד. וא"כ יש להבין מה תועלת היתה לדבור זה הכללי. "ונראה דשורש הנשמה טרם באה בהתחלקות החושים, ואולי היא בחי' יחידה, קבלה תועלת ממאמר זה הכללי כמו שהוא כללי, ועל ידי כן נעשו גם שאר כל חלקי הנפש מזוככים וראויים לקבל הדברות בפרט כמו שהם פרטים.

"וזה לימוד לכל איש הטרוד בעניינים שונים אשר בלתי אפשר לו ליישב דעתו וללמוד, אל ישגיח על זה אלא יתחיל ללמוד אע"ג דלא ידע מה קאמר, כי אע"ג דאיהו לא ידע שורש הנשמה ידע, ובשביל זה לאט לאט נמשכו גם יתר חלקי נפשו להתורה, עד שיפנה דעתו ויבין מה שהוא לומד, אבל לא ימתין עד שיפנה דעתו, והוא בכלל ואל תאמר לכשאפנה אשנה, אלא יגרוס אע"ג דלא ידע מה דקאמר, כמו שאמרו ז"ל משום דכתיב גרסה נפשי לתאבה וגו', ואין הפירוש דגם סוף הדבר שלא ידע מה קאמר אלא שע"י כן בא אח"כ לידיעה ובכלל זה בודאי מה שאמרו ז"ל (שבת ס"ג). לגמר אינש והדר ליסבר".

39) גאון וחרוף נפלא היה רבינו הרה"ק מווארקא זי"ע בכל מכמני התורה. ואם כי לא ידועים לנו פרטים רבים על סדר ודרך לימודו, וגם לחידושייו בהלכה לא זכינו, אך ידוע כי עוד קודם הנהגתו סיים את הש"ס ח"י פעמים כמש"כ בס' אהל יצחק (אות עח).

עוד מסופר בס' אהל יצחק (אות קסז) "רבינו היה נוהג ללמוד בכל יום במסכת מגילה, לקיים מצות עשה דזכירת מעשה עמלק. ודרש ה'אבני נזר' סמוכין לכך מהירושלמי פ"ב דמגילה 'זוכרם לא יסוף מזרעם, מכאן שקבעו לה מסכת בפני עצמה (שיהיו וילמדו בה תמיד - קרבן העדה)".

בס' בישישים חכמה (מע' הרה"ק מווארקא אות ו') מסופר: "פעם אחת הוצרך הרבי הזקן מווארקא ללכת בשביל טובת הכלל ביחד עם הגאון בעל חמדת שלמה אב"ד ווארשא. הרבי מווארקא הגיע לביתו של ה"חמדת שלמה", וכאשר נכנס לחדר ההמתנה רצו המקורבים שבאו עמו ללך להגיד להגאון שה' אז באמצע הלימוד שהרבי מווארקא בא, אבל הרבי מווארקא צוה שלא לבטלו מלימודו. לאחר זמן

ביטלו הכנתם

מה שהיו הכלל ישראל ישינים קודם מתן תורה, לפי היות שהקב"ה קידשם בשעת מתן תורה, ולזה רצו בני ישראל שיהיה כי 'יקח', וסילקו הכנתם שיהיו בטלים לגמרי, שלא יהיה מדעתם כלל. **חשבה לטובה, שבועות**

שברון הלב - בחינת תורה

פעם אחת בעת ריקוד של חג השבועות אמר הרה"ק רבי שמעון **מאמשינאוו זי"ע**: אם יהודי עושה חשבון הנפש כמה למד השנה, וכמה זמן ביטל לריק ונשבר ליבו בקרבו, זה עצמו בחי' תורה ממש, דלוחות ושברי לוחות מונחים בארון. **ליקוטי דברי תורה אמשינאוו, עמ' קלז**

סימן לתלמידים

שמעתי מפ"ק אאמו"ר (הג"ר יצחק פיגנבוים) **זצ"ל**, שסיפר שראה לרבו **אדמו"ר מוהרי"ם זצ"ל מגור** כשהיה לומד אצלו, דכל מה שהיה מוסיף לחדש בתורה וחידושיו היו עמוקים ונפלאים ביותר, נתרבה אצלו אז מדת הנמיכות והשפלות, שהיה מתאנח ולבבו נשבר בקרבו, וסיים כי זה היה סימן לתלמידים כי מה שהיה מתאנח יותר היה החידוש יותר טוב⁵⁰.

אור פני יצחק, עמ' צ'

(50) דבר נורא מסופר בס' **מראה כהן** (והובא בס' ליקוטי הרי"ם פר' בהר אות יא): "הנה איתא בגמ' (ב"מ סב.) שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם מתין, ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב, דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה א' מהם במיתתו של חברו, עד שבא ר' עקיבא ולימד 'וחי אחיך עמך' חייך קודמים לחיי חבריך. **"והרה"ק החידושי הרי"ם מגור זי"ע** הציע פעם בפני התלמידים ספק בדין הנ"ל, איך יהיה כשיש שלשה אנשים וביד אחד קיתון של מים אך הוא אינו צ' לשתות

ערבות של האבני נזר זי"ע

זקני (הרה"ק מקאצק) **זצוקללה"ה** דבוריו האחרונים קודם הסתלקותו אמר "כל מי שיניח את ראשו בתורה הנני ערב בעדו שיהי ממנו בזה ובבא, ומה שהוא 'לייטשי מטשוטשים' (פירושו רגש ריקם) ילך לנוקבא דתהומא רבה".

שם משמואל, תרומה תרע"ב

מגינא ומצלי

היתכן כיצד עשו שקיים כיבוד אב ואם, יתפלל לאבל אביו. השיב הרה"ק **רבי יוסף מאמשינאו** זי"ע, עשו ידע שיעקב עוסק תמיד בתורה ושום כלי יוצר עליו לא יצליח. לכן חיכה לימי אבל אביו, ואבל הלא אסור בלימוד התורה, וממילא התורה לא תגן עליו, ואז יוכל להשתלט עליו ולהרגו.

אך הוא לא ידע שעצם האיסור לאבל לעסוק בתורה, הוא גם כן תורה, וממילא אי הלימוד הוא ג"כ לימוד.

אהל יוסף החדש, עמ' קעו

די גרעסטע טהרה

כמון"ש אדמו"ר הזקן **מווארקא זצלה"ה** זי"ע, דבוריו האחרונים קודם פטירתו, **לאאמו"ר זצלה"ה** בזה הלשון, "דיא גמרא איז די גרעסטע טהרה" [הגמרא הינה הטהרה הכי גדולה].
ישמח ישראל, כי תצא אות ה'

התורה עולה על כל היחוסים

וי"ף עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן אברהם וכו' על נשיו לו לאשה. ופרש"י ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר ארבע

זצל"ה זי"ע בעת שהי' עם אדמו"ר מהר"מ מווארקא זצל"ה בקאצק בשבת קודש ושלח הרה"ק מקאצק לקרוא את הרה"ק מביאלא לחדרו הקדוש בש"ק בבוקר בשעת שתיית הקאווע עם כל גדולי תלמידיו זצל"ה שהי' דרכו בקודש של הרבי מקאצק זצל"ה לדבר עמהם אז בלימוד התורה בחידוד של פלפול, והקשה אז הרבי מקאצק זצל"ה קושיא זו (של המשנה למלך), וכל אחד מתלמידיו היו אומרים תירוצים, ואח"כ אמר להרבי מביאלא זצל"ה שהי' אז אברך נגדם "דו יונגערמאן וואס זאגסטו", והשיב כי קושיא זו איתא במל"מ אבל לא קשה כלל כי קרבנות שבת היו עולות והראש לא הי' בכלל הפשט וניתוח והיו מולחין על העור, ואמר הרבי מקאצק זצל"ה זי"ע לכל גדולי תלמידיו בזה"ל: "זעט עטץ אזוי הייסט גילערינט", כך סיפר אדמו"ר זצל"ה מביאלא זי"ע לפני החסידים שלו אח"כ בכמה שנים כאשר נעשה רבי. ולזאת בודאי התירוץ הוא אמת", עכ"ל העני בן פחמא.

בספר **מגדל עוז** (תולדות הרה"ק מביאלא עמ' רפט) מסופר בשם כ"ק האדמו"ר רבי **אברהם מסטריקוב זי"ע**: "בהזדמנות אחרת החליט אחד מחסידי קאצק אשר שמע גדולות ונצורות בשבח רבינו, לעקוב אחר הנהגתו, היה זה עוד בחיי הרה"ק רבי **מנדל מווארקא**, נכנס לבית החסידים של חסידי ווארקא שבעיר ביאלא. לאחר מעריב התיישבו כל החסידים ורבינו בראשם לסעודת מרעים כדרכם, ושתו הרבה יי"ש, כשנסתיימה הסעודה עזבו החסידים את המקום והלכו כולם לדרכם. אותו חסיד קאצק נשאר סמוך לבית חסידים, והמתין לראות את הנהגת רבינו. "כעבור כמחצית השעה, הבחין בדמות היוצאת בחשאי מבין אחת החצרות ונכנסת בסתר לבית המדרש, האור נדלק שוב בבית המדרש, נכנס אותו החסיד בחשאי לבית המדרש, ולהפתעתו מצא את רבינו שחזר ונכנס לחדר השני, והחל ללמוד בעיון בעמידה כשהוא מחזיק בידו רמב"ם או ש"ך עם כריכת עץ כבדה, כשרגלו האחת על הספסל, כך למד רבינו במשך שש ושבע שעות ברציפות לאחר כל השתיה. "לאחר מכן הלך אותו חסיד קאצק, ופרסם מה נקרא חסיד ווארקא אמיתי..."

בספר **שיח שרפי קודש** (ערך תורה אות ח') מסופר: "איש אחד שאל להרה"ק הר"ר **בעריש מביאלע זי"ע** למה נסע להרה"ק הרמ"מ מווארקא זי"ע הא כל העולם ידע שלא למד, ובגמרא מצינו (מגילה ז ע"ב) לא יגעתי ומצאתי אל תאמין. "והשיבו אף שלא הייתי צריך להשיבך כלל אף על פי כן הנני להשיבך שלא ידעת

כי כל העולם נברא בשביל שיצא צדיק אחד ששמו אברהם כידוע בפ' בהברא'ם באברה"ם. ולכן נשלחו המלאכים האלו אליו לראות בצדקתו כי כדאי העולם להבראות בזכותו כי הוא גדול מהמלאכים.

וזהו 'כד חזיוהו דהוה שרי ואסר', ר"ל הסתכלו כי הוא מדקדק במצות לפנים משורת הדין אף מה שהוא שרי ואסר על עצמו, פירשו ממנו, ר"ל למדו ממנו עוצם הפרישות, וד"ל⁷⁷.

תפארת שלמה, וירא

אוהב את הבריות

כשהי' רבינו הקדוש האלקי הסבא קדישא מווארקי זצללה"ה ברוזין אצל הרה"ק איש אלקים הרבי ר' ישראל'צשי זצללה"ה, וכשבא חזרה שאל אותו הגאון הקדוש תלמידו מרן הרב ר' שרגא פייבל זצללה"ה מגריצא מה ראה שמה, והשיב לו שראה רוח הקודש, שהי' קשה לו הרבה קשיות וכשבא אצלו סיפר לו מעשה אחת ונעשה אצלו מתורץ הכל. ונענע בראשו הגאון"ק מוהרש"פ כאילו אין זה דבר גדול אצלו, וכאשר ראה זאת רבינו הק' מווארקי אמר לו ראיתי אצלו אהבת ישראל, ונחה דעתו.

ובעת הזאת הי' גם בנו הוא אדמו"ר הקדוש מאלכסנדר זצללה"ה הנ"ל שמה ושאל לאביו הק' מה זה, והשיב לו: "רוה"ק אינו דבר גדול, הוא הרגשה דקה וזכה ואיש זך מרגיש, אבל אהבת ישראל אין לו שיעור", ע"כ.

עשר זכויות, מע' אדמוה"ז מאלכסנדר, אות מג

77 בספר יגדיל תורה (פר' וירא) מסופר כי כאשר חיתן השפתי צדיק מפילץ את בתו (בזו"ר) עם הגה"ק רבי דב בעריש זצ"ל הי"ד מאמסטוב, ישב השפתי צדיק עם גיסו השפת אמת בסעודת החתונה, ומאן דהו הביא כדורון דרשה את הספר 'תפארת שלמה', פתחו את הספר ונפתח לפנייהם מאמר הנ"ל, והראו זה לזה את המאמר בהתפעלות.

וכדי לבאר עומק הכוונה בענין 'דרך ארץ קדמה לתורה', שמפני כן לא אמרו רבוה"ק תורה ליל א' דשבועות, יתכן לומר בהקדם דברי רבוה"ק בענין 'דרך ארץ קדמה לתורה', דידועים דברי הרה"ק **מקאצק זי"ע** (מובא בשש"ק) ד'דרך ארץ קדמה לתורה' היא כמו הקדמה לספר, דכמו בהקדמת הספר יוכל אדם לידע מהות הספר, כמו כן ה'דרך ארץ' הוא הקדמה לתורה שניכר מתוך התנהגות דרך ארץ של אדם אופן לימוד תורתו.

המבואר בזה, דההקדמה לתורה היא שיהיה האדם מוכשר לכך, במעשיו ומידותיו, וע"י התנהגותו בענייני דרך ארץ, רואין אם האדם מוכשר לתורה. כמש"כ **בספה"ק מאור ושמש** (פר' משפטים עה"פ ואלה המשפטים וגו') בשם **הרבי מלובלין זי"ע** שקודם לימוד התורה צריך האדם לשוב בתשובה ורק אח"כ יכול ללמוד וכמש"כ וזל"ק: "התורה אינה נקנית לאדם אלא אם כן לומד באימה וביראה וברתת וזיע, וכל לימוד התורה ועשיית המצוות צריכין להיות וללמוד בהתלהבות גדול דהיינו בריתת וזיע כמו שקיבלו אבותינו את התורה על הר סיני, וצריך האדם לפשפש במעשיו היטב ולהרהר בתשובה קודם הלימוד ולא כמצות אנשים מלומדה, רק שישבר את לבו על מעשיו בעת עמדו להתפלל או ללמוד ולקבל עליו לבל יחזור עליהם, כמו שהיה מרגלא בפומיה של **אדמו"ר הרב הקדוש רבינו יעקב יצחק הלוי זצוק"ל מק"ק לובלין על פסוק** (תהלים ג, טז) 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי', זה קאי על מי שלומד תורה ואינו עוזב את דרכיו הרעים ומהרהר עליהם בתשובה קודם הלימוד. ועל ידי שעושה תשובה קודם הלימוד הוא לומד באימה ויראה בריתת וזיע", עכל"ק.

ואולי י"ל דזהו הכוונה, דבליל שבועות דהיא קודם קבלת התורה, צריך האדם לפשפש הרבה במעשיו ולבחון בעצמו אם אכן ראוי הוא לקבל מחר את התורה. ועליו לחזור בתשובה, ולתקן את מעשיו שאכן יהי' ראוי לקבל את התורה.

וסמך לדברינו ממה שאמר הרה"ק **הח' הרי"ם זי"ע** (שיח שרפי קודש